

HEMŞİRELİK BİLİMİ
Dergisi

Journal of
NURSING SCIENCE

Hemşirelik Bilimi Dergisi

Journal of Nursing Science

<http://dergipark.gov.tr/hbd>

e-ISSN:2636-8439

Orijinal Araştırma

Okul Çocukları İçin Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması (ÇBMDÖ)

A Multidimensional Sense Of Humor Scale For School-Aged Children: Reliability And Validity Study (T-MSHC)

Pelin KARATAŞ ^{*}, Seher SARIKAYA KARABUDAK ^a

^a Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, AYDIN

ÖZET

Giriş: Okul Çocukları için Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği'nin (ÇBMDÖ) Türkçe'de geçerlik ve güvenilirliğini incelemektedir.

Yöntem: Metodolojik, tanımlayıcı ve korelasyonel tipte olan bu araştırmanın örneklemini, 6-12 yaş grubunda olan, Türkiye'nin batısında bulunan iki ilköğretim okuluna kayıtlı olan 210 öğrenci oluşturmuştur. Veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Okul Çocukları için Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği" ile yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır.

Bulgular: Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Her bir maddenin faktör yükü 0.30'dan yüksek olduğu saptanmış olup, madde-toplam korelasyon katsayıları 0.41 ile 0.68 arasında değişmektedir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için 0.90; alt boyutlar için 0.80 ile 0.87 arasında olduğu saptanmıştır. İki-yarım test güvenilirliği 0.92 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Bu çalışmada, Okul Çocukları için Çok Boyutlu Mizah Duygusu Türkçe'de geçerlik ve güvenilirlik sonuçlarının yeterli düzeyde olduğu ve ülkemizde kullanılabileceği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Geçerlik, Güvenirlik, Mizah, Okul çocukları.

ABSTRACT

Background: This study aims to examine the reliability and validity of the Turkish version of the Multidimensional Sense of Humor Scale for School-Aged Children (T-MSHC).

Methods: The sample for this methodological, descriptive and correlational study comprised 210 students aged 6-12 who were enrolled in one of two elementary schools located in western Turkey. The research data were collected using the face-to-face interview method, the "Personal Information Form" and the "Multidimensional Sense of Humor Scale for School-Aged Children" (T-MSHC).

Results: Based on factor analysis, it was determined that the scale had a three-factor structure. The factor load of each item was found to be higher than 0.30, and the item-total correlation coefficients ranged from 0.41 to 0.68. Cronbach's alpha internal consistency coefficient was determined as 0.90 for the whole scale, and between 0.80 and 0.87 for its subscales. The split-half test reliability was found to be 0.92.

Conclusion: The study results suggest that the Turkish version of the multidimensional sense of humor scale for school-aged children is valid and reliable and can be used in Turkey.

Key words: Humor, Reliability, School-age population, Validity.

^{*}Bu çalışma, 1-2 Haziran 2018'de Atina'daki 4. PNAE Çocuk Hemşireliği Kongresi'nde sözel sunum olarak sunulmuştur.

^{*}Sorumlu Yazar: Pelin KARATAŞ

Adres: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, AYDIN
e-posta: pelin.karatas@adu.edu.tr

Giriş

Mizah duygusu, günlük hayattaki problemler ve durumsal zorluklarla baş etme mekanizma olarak tanımlanmıştır (Abel 2002; Thorson ve Powell, 1993). Mizah duygusunun fiziksel, duygusal ve psikolojik yararları yapılan çalışmalarda gösterilmiştir (Dowling 2014; Dowling ve ark. 2003; Lackner ve ark. 2013; Yue ve ark. 2014). 6-12 yaş grubu çocuklar okula başlamaya birlikte ilk kez evinden ve ailesinden ayrılarak, farklı bir çevreye uyum sağlamaya çalışır. Bu çocuklar, akademik hayatın başlamasıyla birlikte alışkın olmadıkları zorlu bir öğrenme sürecinin içine girerler ve öğretmenleri tarafından sergiledikleri performansların beğenilmesi ve takdir edilmesi için birbirleriyle yarışır. Gelişim dönemine göre bu özellikler normal olmakla birlikte aynı zamanda bunlar çocukta stres yaratan deneyimlerdir (Hockenberry ve ark. 2016). Çocuklar, bu stresli deneyimlere uyum sağlayabilmek ve baş edebilmek için mizah duygusunu kullanabilirler (Dowling ve ark. 2003; Ho ve ark. 2012; McGhee ve Frank 2014). Okul çağı çocuklarında mizah duygusuna sahip olmanın faydaları; olumlu kişilik yapısının gelişmesi, öğrenmenin daha kolay olmasını sağlayarak başarıma duygusunu deneyimlemeleri, zorluklarla daha kolay baş edebilmeleri ve oluşan eğlenceli atmosfer sayesinde akran ilişkisinin güçlenmesi gibi başlıklar altında toplanabilir (Dowling 2014; Loizou 2005; McGhee ve Frank 2014). Mizah duygusuna sahip olan çocukların daha girişimci, eleştirel düşünebilen, problem çözme becerilerinin yüksek, hayata olumlu bakabilen, öfke kontrolü yapabilen kızgınlık ya da düşmanlık duygularının daha az olduğu belirtilmiştir (McGhee ve Frank 2014). Öğrenme sırasında kullanılan mizahın, öğrenmeyi ve akılda tutmayı kolaylaştırdığı, mizah duygusunun bilişsel fonksiyonlardaki yararları sayesinde çocukların başarısının arttığı belirtilmektedir (Dowling 2014; Loizou 2005; McGhee ve Frank 2014). Mizah duygusu yüksek olan çocuklar, hastalık gibi zor durumlarda bile olaylarla daha kolay baş edebilir ve uyum sağlayabilir ayrıca olaylarla yüzleşebilir (Dowling 2002; Dowling ve ark. 2003). Çocuklar tarafından arkadaş ortamında paylaşılan mizah sayesinde, eğlenceli vakit geçirilerek samimi ilişkilerin kurulduğu, öfkenin azaldığı, sıkılmanın önlenildiği interaktif etkileşimlerin doğduğu belirtilmektedir. Mizahın yer aldığı cümleler çocukların ilgisini daha çok çeker, çocuklar arasında bilgi geçişi olur aynı zamanda çocuklar pasif alıcı rolünden aktif katılımcı rolüne geçer (McGhee ve Frank 2014). Mizah, çocuklarda anksiyete, korku gibi olumsuz duyguların bedendeki yansımaları olan baş ağrısı, taşikardi, mide bulantısı gibi fizyolojik sorunların görülmesini engelleyebilir (Dowling ve ark. 2003).

Sağlık çalışanları tarafından çocukların mizah duygusunun değerlendirilmesi onlara farklı ve bireysel yaklaşımlarda bulunmayı kolaylaştırır (Öz ve Hiçdurmaz 2010). Böylelikle çocuklar hastalığın ve hastanede olmanın yarattığı olumsuz durumlarla baş edebilir, hastalığa daha kolay uyum sağlayabilir (Dowling 2003).

Dünyada hemen hemen bütün yaş gruplarının mizah duygusunu değerlendiren birçok ölçek bulunmaktadır (Fox ve ark. 2013; Goodenough ve Ford 2005; HR 2002; Picard ve Blanc 2013). Şu anda 6-12 yaş grubu okul çocukları için kullanılabilen iki tane ölçme aracı vardır (Dowling ve ark. 2003; Goodenough ve Ford 2005). Bunlardan Türk çocuklarına en uygun, en anlaşılabilir ve uygulanması en kolay

olan aracın Dowling ve arkadaşları tarafından 2003 yılında revize edilen "A Multidimensional Sense of Humor Scale for School-Aged Children" ölçeğinin olduğu düşünülmüştür. Türk literatüründe çocuklar için kullanılan mizah ölçekleri incelendiğinde sadece 12-18 yaş grubu için "Ergenlikte Mizah Ölçeği" (Oral 2004) mevcut olup, okul çocuklarına yönelik bir mizah duygusu ölçeği bulunmamaktadır. Bu anlamda uyarlanan ölçek Türk literatüründe bir ilk niteliğindedir.

Amaç

Türk literatüründeki bu boşluktan yola çıkarak planlanan bu çalışmada amaç; Okul Çocukları için Çok Boyutlu Mizah Duygusu ölçeğinin Türkçe'de geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir.

Yöntem

Araştırmanın tipi

Bu araştırma metodolojik, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tiptedir.

Araştırmanın yapıldığı yer

Bu araştırma Aydın Mustafa Kiriş Ortaokulunda ve Aydın Ticaret Odası İlkokulu'nda yapıldı.

Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini, 6-12 yaş grubunda olan 3219 öğrenci oluşturmuştur. İstatistiksel güç 0.80 alınarak yapılan güç analizinde örneklem hacmi 187 olarak bulunmuştur. Tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem seçilmiştir. Araştırmaya velisi izin veren öğrenciler arasından tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak 210 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın güç analizi 0,92 olarak bulunmuştur. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında örneklem hesaplamasında madde başına 10 kişi alınması önerilmektedir (Büyüköztürk 2014). Bu formüle göre 18 maddelik ölçek için en az 180 kişi alınması gerekmektedir. Sonuçların daha net gösterilmesi, alt boyutlar arasındaki ilişkilerin açık bir şekilde ortaya konulması için kayıplarda düşünülerek örnekleme, Anket sorularını doldurmak için herhangi bir engeli olmayan 6-12 yaş grubundaki 210 öğrenci çalışmaya alınmıştır.

Veri toplama araçları

Araştırma verileri "Kişisel Bilgi Formu" ve "Okul Çocukları İçin Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel bilgi formu: Çocukların sosyo-demografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, en çok yaşadığı yer, kardeş sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu, annenin ve babanın mesleği) yönelik 10 maddeden oluşan bir formdur.

Okul çocukları için çok boyutlu mizah duygusu ölçeği: Dowling ve Fain (1999) tarafından okul çocukları için geliştirilen bir ölçektir. 6-12 yaş grubu çocukların mizah duygusunu anlamayı ve değerlendirmeyi sağlayan, 15 maddeden oluşan ölçeğin, mizah yaratma ve mizahla baş etme olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.88; mizah yaratma alt boyutunun güvenilirlik kat sayısı 0.85; mizahla baş etme alt boyutunun ise 0.78'dir. Tüm ölçek ile mizah yaratma alt boyutunun korelasyon katsayısı 0.85, mizahla baş etme boyutunun ise 0.98 olarak bulunmuştur (Dowling ve Fain 1999).

Dowling ve ark. 2003 yılında çocuklardaki mizah anlamalarını da değerlendirebilmek için 1999 yılında tasarladıkları ölçeğe 3 soru

maddesi eklenmiş ve üçüncü alt boyut olarak mizahı anlama ortaya çıkmıştır. On sekiz maddeden oluşan yeni ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar, 6 maddeden oluşan “mizah yaratma”, 7 maddeden oluşan “mizahı anlama” ve 5 maddeden oluşan “mizahla başatma”dır. Ölçek 5'li likert biçiminde değerlendirilmekte ve 1-5 arasında puanlandırılmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 18, maksimum puan 90'dır. Ölçeğin 10.maddesi ters olarak puanlandırılmaktadır. Tüm ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik kat sayısı 0.92; mizah yaratma alt boyutu için 0.89; mizahla başatma alt boyutu için 0.81; mizahı anlama için ise 0.90 olarak bulunmuştur (Dowling ve ark. 2003).

Etik

Bu çalışmaya Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Program'ı yüksek lisans tezi olarak enstitüden onay alındıktan sonra başlanmıştır. Okul Çocukları için Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeğinin kullanılması için ölçeği geliştiren Jacqueline Dowling'den izin alınmıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için Aydın Milli Eğitim Müdürlüğünden, Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul'undan (protocol numarası: 2015/663), okul yöneticilerinden, ebeveynlerden ve öğrencilerden yazılı onam alınmıştır. Ebeveyn tarafından onam verilen ve kendisinden de yazılı onam alınan öğrencilere araştırma ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Veri toplama yöntemi

Araştırmada yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeler, öğretmenlerin izin verdiği saatlerde ve çocukların soruları cevaplaması için uygun olan derslikte yaklaşık 25-30 dakika sürmüştür.

Verilerin değerlendirilmesi

Geçerlik analizi

Dil geçerliği, kapsam geçerliği (Kendall Uyuşum Katsayısı (Kendall's W), Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI), Kaiser-Meyer-Olkin (KMO), Barlett testi) ve yapı geçerliği (Açımlayıcı faktör analizi=AFA) kullanıldı.

a) Dil geçerliği

Ölçeği oluşturan kişilerden ölçeğin uyarlanması için mail yoluyla izin alınmıştır. Ölçek Türkçe ve İngilizceye diline hâkim, birbirinden bağımsız üç kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Farklı üç ölçek çevirisi araştırmacılar tarafından görüş birliğine varılarak tek bir ölçek haline getirilmiştir. Oluşturulan ölçek, dördüncü bir kişi tarafından İngilizceye geri çevirisi yapılmıştır. İngilizce'ye geri çeviri yapılan ölçek ile özgün İngilizce ölçek karşılaştırılıp; Türkçe versiyonu üzerinde tartışılıp son halini almıştır.

b) Kapsam geçerliği

Ölçek, 10 hemşire öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan her bir ölçek maddesi “madde özelliği temsil ediyor, maddenin biraz düzeltilmeye ihtiyacı var, maddenin oldukça düzeltilmeye ihtiyacı var, madde özelliği temsil etmez” kriterlerine göre, 1-4 puan üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir.

c) Yapı geçerliği

Araştırmada yapı geçerliği için AFA kullanıldı.

Geçerlilik analizi

a) İç Tutarlılık analizi için madde analizi/madde toplam puan korelasyonları ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı (α) kullanılmıştır.

b) İki-yarım test güvenilirliği kullanılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 19.0 istatistik programı (Seri no: 10241440) kullanıldı. Değişkenlerin normal dağılım varsayımı Kolmogorov Smirnov Testi ile kontrol edildi. Değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler yüzde, ortalama olarak verildi. Çalışmada $p<.05$ olan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Örneklem özelliği

Araştırmaya katılan çocukların yaş ortalaması 9 ± 2.00 ve %52.4'ü erkektir. Çocukların %86.6'sının en uzun süre ilde yaşadığı, %59.5'inin bir kardeşe sahip olduğu saptanmıştır. Çocukların %40.5'inin annesi üniversite mezunu ve babaların %49'u üniversite mezunudur. Çocukların annelerinin %49.0'ı ev hanımı ve babaların %45.2'i memurdur.

Geçerlik analizleri

a) Dil geçerliği

Ölçek Türkçe ve İngilizceye diline hâkim, birbirinden bağımsız üç kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Farklı üç ölçek çevirisi araştırmacılar tarafından görüş birliğine varılarak tek bir ölçek haline getirilmiştir. Oluşturulan ölçek, dördüncü bir kişi tarafından İngilizceye geri çevirisi yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından İngilizceye geri çeviri yapılan ölçek ile orjinal ölçek karşılaştırılmış ve Türkçe versiyonu oluşturulmuştur.

b) Kapsam geçerliği

Uzman görüşleri arasındaki uyumun anlamlı olduğu saptanmıştır (Kendall's W=0.12, $p=0.241$). Uzmanların ölçek maddelerini değerlendirmelerine göre tüm maddelerin KGI'leri 1.00 olarak bulunmuştur.

c)Yapı geçerliği (Faktör analizi)

Ölçeğin yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla AFA yapılmıştır. Çalışma grubundan elde edilen verilerin AFA analizine uygun olup olmadığı KMO ve Barlett testi ile açıklanabilir. KMO değerinin yüksek olması, ölçekteki her bir değişkenin, diğer değişkenler tarafından mükemmel bir şekilde tahmin edilebileceği anlamına gelir. $KMO\leq.50$ olması durumunda faktör analizine devam edilemeyeceği yorumu yapılır (Büyüköztürk, 2017). Buna göre, KMO örnek uygunluk ölçüsü 0.89 ve Bartlett's testi anlamlı bulunmuştur ($p<.001$; $\chi^2= 1606.89$).

“İnsanlar fıkra anlattığında rahatsız olurum” maddesi düşük korelasyon $r=0,119$ gösterdiği için ölçekten çıkarılmış olup, analizler 17 ölçek maddesi üzerinden yapılmıştır.

Tablo 1. Okul Çocukları İçin Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Maddelerinin Faktör Analizi-Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör-1 (Mizah Yaratma)	Faktör-2 (Mizahı Anlama)	Faktör-3 (Mizahla Baş etme)
1 Söylediğim şeylerle insanları güldürebilirim.	.755	-	-
2 İnsanları güldürebilirim.	.743	-	-
3 İnsanlar benim komik şeyler anlattığımı söyler.	.711	-	-
4 Benim şakalarım ve komik hikâyelerim başkalarını güldürür.	.709	-	-
5 Arkadaşlarımı güldürmek için şakaları ve komik hikâyeleri kullanırım.	.658	-	-
6 Fıkralar ya da komik hikâyeler uydururum.	.649	-	-
7 İnsanlar benimle bir şaka ya da komik hikaye paylaştığında hoşuma gider.	-	.735	-
8 Komik bir hikaye dinlemeyi severim.	-	.725	-
9 Beni güldüren insanları severim.	-	.721	-
10 Fıkralar ve komik hikâyeler anlatan insanların yanında olmayı severim.	-	.631	-
11 Şaka yapan insanları severim.	-	.590	-
12 İyi şakaları severim.	-	.538	-
13 Şakalar ve komik hikâyeler, zor zamanların üstesinden gelmek için iyi bir yoldur.	-	-	.851
14 Şakaları ve komik hikâyeleri kullanmak, zor zamanların üstesinden gelmek için iyi bir yoldur.	-	-	.808
15 Şakalar ve komik hikâyeler zor zamanları atlama yardımcı olur.	-	-	.733
16 Şakalar ve komik hikâyeler rahatlamama yardım eder.	-	-	.718
17 Eğlenceli bir şey anlatarak sorunları hafifletebilirim.	-	-	.548
Öz değer	6.841	1.387	1.714
Açıklayıcılık yüzdesi	40.241	8.157	10.081
Birikimli varyans yüzdesi	40.241	48.749	50.322

Tablo 1’ de görüldüğü gibi faktör analizi varimax dikey döndürme ile yapılmış olup ölçeğin üç faktörlü olduğu saptanmıştır. Birinci faktörün ölçek varyansının %40.24’ini, ikinci faktör %10.84 ve üçüncü faktör ise %8.15’sini açıklamaktadır. Faktör yük değerlerinin; birinci faktör için 0.75 ile 0.64; ikinci faktör için 0.73 ile 0.53; üçüncü faktör için 0.85 ile 0.54 arasında değiştiği saptanmıştır. Birinci faktör olan “Mizah Yaratma” 6 maddeden, ikinci faktör “Mizahı Anlama” 6 maddeden ve üçüncü faktör “Mizahla Baş Etme” 5 maddeden oluşmaktadır (Tablo 1).

Güvenirlilik analizleri

a) İç tutarlılık analizleri

Tablo 2. Okul Çocukları İçin Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Ve Alt Ölçeklerinin Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı (α):

Alt Ölçekler	α
Mizah Yaratma	.842
Mizahı Anlama	.805
Mizahla Baş etme	.872
ÇBMDÖ	.906

Tablo 2’de görüldüğü gibi ÇBMDÖ için $\alpha=0.90$ olarak belirlenmiştir. Mizah yaratma, mizahı anlama ve mizahla baş etme alt ölçeklerinin

güvenirlilik kat sayıları sırasıyla 0.84, 0.80 ve 0.87 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 3. Okul Çocukları İçin Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Madde/Toplam Korelasyonu

Ölçek Maddeleri	Toplam korelasyon	Madde çıktığında Cronbach’s alpha değeri	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı
Söylediğim şeylerle insanları güldürebilirim.	.475	.904	57.223	164.079
İnsanları güldürebilirim.	.495	.903	56.066	160.761
İnsanlar benim komik şeyler anlattığımı söyler.	.613	.899	56.985	156.971
Benim şakalarım ve komik hikâyelerim başkalarını güldürür.	.495	.903	56.504	162.720
Arkadaşlarımı güldürmek için şakaları ve komik hikâyeleri kullanırım.	.573	.901	56.223	156.978
Fıkralar ya da komik hikâyeler uydururum.	.563	.901	57.257	158.163
İnsanlar benimle bir şaka ya da komik hikaye paylaştığında hoşuma gider.	.617	.899	56.804	156.464
Komik bir hikaye dinlemeyi severim.	.535	.902	56.181	159.173
Beni güldüren insanları severim.	.655	.898	56.942	155.557
Fıkralar ve komik hikâyeler anlatan insanların yanında olmayı severim.	.416	.905	55.561	166.984
Şaka yapan insanları severim.	.629	.899	56.666	158.233
İyi şakaları severim.	.610	.900	55.885	159.145
Şakalar ve komik hikâyeler, zor zamanların üstesinden gelmek için iyi bir yoldur.	.604	.900	56.661	154.895
Şakaları ve komik hikâyeleri kullanmak, zor zamanların üstesinden gelmek için iyi bir yoldur.	.536	.902	55.638	163.170
Şakalar ve komik hikâyeler zor zamanları atlama yardımcı olur.	.553	.901	56.433	159.950
Şakalar ve komik hikâyeler rahatlamama yardım eder.	.652	.898	56.447	155.081
Eğlenceli bir şey anlatarak sorunları hafifletebilirim.	.683	.897	56.590	154.616

Tablo 3’ de görüldüğü gibi 17 madde için madde-total korelasyonu 0.41 ile 0.683 arasında değişmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından alınan madde-toplam korelasyon kat sayıları mizah yaratma boyutu için $r=0.47$ ile 0.61; mizahı anlama için $r=0.41$ ile 0.65; mizahla baş etme için ise $r=0.53$ ile 0.68 arasında olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

b) İki-yarım test güvenirliliği

İki-yarım test güvenirliliği $\alpha=0.92$, ölçeğin ilk yarısının $\alpha=0.83$; ikinci yarısının ise $\alpha=0.83$ olarak bulundu.

Tartışma

Erkuş (2012) kültürel özellikler göz önüne alınarak, geliştirilen orijinal bir ölçeğin başka bir kültüre uyarlanması durumunda, açıklayıcı faktör analizine başvurulması gerektiğini bildirmektedir (Erkuş 2012). Bu nedenle çalışmamızda AFA kullanılmıştır. AFA sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde orijinal ölçek ile Çin'eye uyarlanan ölçeğin de üç faktörlü yapıya sahip olduğu görülmektedir (Dowling ve ark. 2003; Ho ve ark. 2012). Faktör yük değerinin, 0.45 yada daha fazla olması seçim için iyi bir ölçüdür (Büyüköztürk 2017). "İnsanlar fikra anlattığında rahatsız olurum" maddesi bu ölçütü karşılamadığı için çıkartılmıştır. Benzer şekilde aynı madde orijinal ölçekte ve Çince'ye uyarlanan ölçekten de çıkarılmıştır. On yedi maddeden oluşan ÇBMDÖ'nün faktör yük değerlerinin ise 0.53 ile 0.85 arasında değiştiği saptanmıştır. Çinceye uyarlanan ölçeğin faktör yük değerlerinin 0.32 ile 0.90 arasında değişmektedir. Birinci faktörün ölçek varyansının %40.24'ini, ikinci faktörün %10.84'ini, üçüncü faktörün ise, %8.15'sini açıkladığı görülmüştür. Ho ve ark (2012) uyarlama çalışmasında, birinci faktör ölçek varyansının %40.76'sını; ikinci faktör %11.40'ını; üçüncü faktör ise %6.40'ını açıklamaktadır. ÇBMDÖ'nün 6-12 yaş Türk çocukları için geçerli bir araç olduğunu söyleyebiliriz.

Güvenirlilik

Güvenirlilik bir ölçme aracıda bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını ortaya koyan bir kavram olup $\alpha = 0.70$ den yüksek olması istenir (Büyüköztürk 2017; Erkuş, 2012). Tüm ölçek için Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı $\alpha = 0.90$; mizah yaratma için $\alpha = 0.84$; mizahı anlama için $\alpha = 0.80$; ve mizahla baş etme için $\alpha = 0.87$ olarak bulunmuştur. Benzer şekilde Dowling ve ark (2003) ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlilik kat sayısı $\alpha = 0.92$; mizah yaratma için $\alpha = 0.89$; mizahı anlama için $\alpha = 0.90$; mizahla baş etme için ise $\alpha = 0.81$ olarak belirlenmiştir. Ho ve ark (2012) mizah yaratma için alfa kat sayısının $\alpha = 0.91$; mizahı anlama için $\alpha = 0.79$; son alt boyut olan mizahla baş etme için ise $\alpha = 0.80$ olarak belirlenmiştir (Ho ve ark. 2012). Türk çocukları için uyarladığımız ölçek yüksek derecede güvenilir olmakla birlikte orijinal ölçek ve Çince'ye uyarlanan ölçek ile yakın benzerlik göstermektedir.

Madde-toplam korelasyonu için alt sınır 0.20 olarak alınmakta ve madde-toplam korelasyonu pozitif ve 1'e yaklaşması maddelerin benzer özellikleri gösterdiğini ve testin iç tutarlılık oranının yüksek olduğunu gösterir (Büyüköztürk 2017). Erkuş (2012)'ye göre pratik önemlilikte; pozitif yükü 0.40 ve üstü olan maddelerin çok iyi ayırt edici; 0,30 ile 0,40 arası olanların iyi ayırt edici olduğunu; 0.20 ile 0.30 arasındakilerin düzeltilmesi gerektiğini; .20'nin altında olan maddelerin ise ölçekten çıkartılması gerektiğini bildirmektedir. "İnsanlar fikra anlattığında rahatsız olurum" maddesi $r = 0.11$ olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Aynı maddenin orijinal ölçekte ve Çinceye uyarlanan ölçekte korelasyon kat sayısı 0,20'nin altında olduğu için madde ölçekten çıkarılmıştır. Geri kalan 17 madde için madde-toplam korelasyon kat sayısı 0.41 ile 0.68 arasında olduğu için maddelerinin çok iyi ayırt edici olduğunu söyleyebiliriz.

İki-yarım test güvenirliliği, uygulanmış olan test iki eşdeğer yarıya bölünerek, katılımcıların testin iki yarısından aldıkları puanlar

Geçerlik

arasındaki korelasyonun bulunmasıyla hesaplanır (Büyüköztürk 2014; Erkuş 2012). Bu bağlamda iki-yarım test güvenirliliği 0.92, ölçeğin ilk yarısının Cronbach alpha güvenirlilik katsayısı 0.830; ikinci yarısının Cronbach alpha güvenirlilik katsayısı 0.83 olarak bulundu.

Sonuç

Sonuç olarak, açıklayıcı faktör analizi, iç tutarlık katsayısı, madde-toplam korelasyon katsayısı analizleri ve iki-yarım test güvenirliliği ÇBMDÖ'nün Türkçe'de geçerlik ve güvenilirlik bulgularının yeterli düzeyde olduğunu ve ülkemizde kullanılabileceğini göstermektedir.

Sınırlılıklar ve öneriler

Görüşme yapılan bireylerin çocuk olması kişisel veri toplama formuna verilen cevapların güvenilir olmasını etkilemiş olabilir. O yüzden çocuklarla yapılan görüşmelere dikkat edilmelidir. Okul çocuklarının mizah duygularını kullanma şekillerinin, sıklıklarının ve mizahsal algılarının değerlendirilmesi için ÇBMDÖ çocuklarla ilgilenen öğretmenler ve sağlık personeli gibi kişilerce kullanılması önerilir.

Kaynaklar

1. Abel, M. H. (2002). Humor, stress, and coping strategies. *Humor-International Journal of Humor Research*, 15(4), 365-381.
2. Bennett, M. P., & Lengacher, C. (2008). Humor and laughter may influence health: III. Laughter and health outcomes. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 5(1), 37-40.
3. Büyüköztürk, Ş. (2017). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Pegem Atıf İndeksi, 1-213.
4. Dowling, J. S. (2002). Humor: A coping strategy for pediatric patients. *Pediatric nursing*, 28(2), 123.
5. Dowling, J. S. (2014). School-age children talking about humor: Data from focus groups. *Humor*, 27(1), 121-139.
6. Dowling, J. S., & Fain, J. A. (1999). A multidimensional sense of humor scale for school-aged children: Issues of reliability and validity. *Journal of Pediatric Nursing*, 14(1), 38-43.
7. Dowling, J. S., Hockenberry, M., & Gregory, R. L. (2003). Sense of humor, childhood cancer stressors, and outcomes of psychosocial adjustment, immune function, and infection. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 20(6), 271-292.
8. Erkuş, A. (2012). Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
9. Fox, C. L., Dean, S., & Lyford, K. (2013). Development of a humor styles questionnaire for children. *Humor*, 26(2), 295-319.
10. Goodenough, B., & Ford, J. (2005). Self-reported use of humor by hospitalized pre-adolescent children to cope with pain-related distress from a medical intervention: Walter de Gruyter.
11. Ho, S. K., Chik, M. P., & Chan, D. W. (2012). A psychometric evaluation on the Chinese version of the multidimensional sense of humor scale for children (C-MSHSC). *Child Indicators Research*, 5(1), 77-91.
12. Hockenberry, M. J., Wilson, D., & Rodgers, C. C. (2016). *Wong's Essentials of Pediatric Nursing-E-Book*: Elsevier Health Sciences.
13. HR, M. F. (2002). Coping humor in early adolescence. *Humor*, 15(3), 283-304.
14. Lackner, H. K., Weiss, E. M., Schuler, G., Hinghofer-Szalkay, H., Samson, A. C., & Papousek, I. (2013). I got it! Transient cardiovascular response to the perception of humor. *Biological psychology*, 93(1), 33-40.
15. Loizou, E. (2005). Humour: A different kind of play. *European Early Childhood Education Research Journal*, 13(2), 97-109.

16. McGhee, P. E., & Frank, M. (2014). *Humor and children's development: A guide to practical applications*: Routledge.
17. Oral, G. (2004). Ergenlikte mizah ölçeği. *Eğitim ve Bilim*, 29(133).
18. Öz, F., & Hiçdurmaz, D. (2010). Stresle başetmede önemli bir yol: mizahın kullanımı. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 13(1), 83-88.
19. Picard, D., & Blanc, N. (2013). Need for humor scale: Validation with French children. *Psychological reports*, 112(2), 502-518.
20. Rose, S. L., Spencer, R. J., & Rausch, M. M. (2013). The use of humor in patients with recurrent ovarian cancer: a phenomenological study. *International Journal of Gynecological Cancer*, 23(4), 775-779.
21. Thorson, J. A., & Powell, F. C. (1993). Development and validation of a multidimensional sense of humor scale. *Journal of clinical psychology*, 49(1), 13-23.
22. Yue, X. D., Liu, K. W.-Y., Jiang, F., & Hiranandani, N. A. (2014). Humor styles, self-esteem, and subjective happiness. *Psychological reports*, 115(2), 517-525.